

Úvodné slovo

Referendum, a naša európska budúcnosť po Konvente

Slováci v referende nakoniec predsa len odporučili Národnej rade SR, aby schválila vstup do Európskej únie, ale o dosiahnutie potrebného 50%-ného kvóra potrebného na jeho platnosť sa všetky parlamentné strany obávali aj po uzavretí volebných miestností a vydýchli si až po spočítaní hlasov.

Účasť 52,16% voličov, z ktorých 6% bolo proti vstupu SR do EÚ vyvolala na jednej strane oficiálne nadšenie a na druhej strane ostrú kritiku podpredsedu vlády zodpovedného za európsku integráciu a predreferendovú kampaň. Na dosiahnutí cieľa mali paradoxne veľký podiel aj tí, ktorí hlasovali záporne a vláda sa im určite v duchu poďakovala za účasť. Hoci sa dosiahnuté percento účasti môže zdať malé, vo viacerých krajinách, napr. v Poľsku alebo Česku, by ho pokladali za veľký úspech. Predseda českej vlády Vladimír Špidla označil takúto účasť v referende za veľmi dobrú, lebo sa podľa jeho slov, „zúčastnila na ňom celá politicky aktívna časť obyvateľstva“. Potenciálne sa mohla a hypoteticky by sme to aj brali, ak by médiá nezverejnili, že k urnám prišla väčšinou staršia generácia, ktorá je už mimo politického vplyvu a práve mladí ľudia absentovali.

Bol tesný výsledok referenda len výsledkom nezvládnutého politického marketingu alebo dôvody tohto stavu sú vážnejšie ako sa na prvý pohľad zdá?

Referendová kampaň sa sústredila prakticky len na ekonomické výhody, nevýhody sa spomínali len na okraj. Vláda si pritom do cien, ktoré sa zvýšia z dôvodu vstupu do Únie, pokojne zakalkulovala aj svoje „reformné“ zvýšenie cien za spolplatnenie zdravotníctva, školstva, ceny energií... Kampaň, ale aj politické „talk show“ diskusie v TV a v rozhlase sú viac menej zábavnými programami, ktoré problémy skôr zahmlievajú ako riešia. Nakoniec, nemôžeme chcieť od politikov, aby vyriešili problémy pred kamerami a mikrofónmi, keď ich často nevedia vyriešiť tam, kde ich riešiť majú.

Ak sa však pozrieme na politickú budúcnosť Slovenska, Európskej únie a nakoniec Slovenska v EÚ, mnohí občania si uvedomovali, že v referende budú podpisovať prakticky bianco šek.

Nevyšlovaným predpokladom všetkých diskusií o EÚ bolo, že Slovensko vstupuje do nadštátneho útvaru so stabilizovanými inštitúciami. Budúcnosť rozšírenej únie je však stále nejasná, o tom akú podobu a váhu budú mať jej inštitúcie sa ešte stále urputne diskutuje v Konvente, ktorého prezidentom je Valéry Giscard d'Estaing. Napriek tomu, že Zmluva o Európskej únii je v platnosti už „nejaký ten piatok“, únia stále pripomína rozostavanú stavbu, projektuje a prestavuje sa za pochodu. Euroskeptici by mohli povedať, že tento proces pripomína stavbu

babylonskej veže, ktorá nakoniec nikdy nebola dostavaná. O tom aká má byť jej konečná podoba nie je jednotný názor. Nemecko spolu s Francúzskom presadzovali tzv. prehĺbenie únie na federatívnom princípe, na druhej strane Veľká Británia podporovaná USA, ktoré nemajú záujem na ekonomicky, ani politicky silnejšej Európe, presadzujú rozšírenie únie ako voľnejšieho zväzku štátov. Myšlienka, že Európska únia sa nakoniec pretransformuje do Spojených štátov európskych, s jedným prezidentom, jednou federálnou vládou, na spôsob Spojených štátov amerických nie je prijímaná, ako tomu nasvedčuje búrlivá diskusia v Konvente, ani vo väčšine európskych štátov. Takúto Úniu presadzujú, podľa českého prezidenta V. Klauza, len bruselskí úradníci a niekoľko európskych intelektuálov.

Na akých základoch vlastne stojí dnes Európska únia? Únia je založená na troch pilieroch. Prvý pilier je ekonomický, druhým je spoločná zahraničná a obranná politika a tretím pilierom je budúca spolupráca v oblasti súdництва a polície. Európska únia dodnes nemá právnu subjektivitu, pretože z týchto troch pilierov je vybudovaný len prvý. Jeho stelesnením sú Európske Spoločenstvá, ekonomické integračné zoskupenie, zatiaľ 15-tich štátov, ktoré právnu subjektivitu má, vydáva Smernice a Nariadenia Európskych Spoločenstiev, má právny systém nazývaný „acquis communautaire“, ktorý prijali, budú sa ním riadiť po vstupe do EÚ všetky nové krajiny. Celý prístupový negociačný proces bol o prijatí „acquis communautaire“ a budovaní inštitúcií nevyhnutných na napojenie sa na finančný systém, z ktorých sú dotované spoločné politiky Európskych Spoločenstiev. Z nich najviac Spoločná poľnohospodárska politika EÚ/ES, ktorá čerpá asi polovicu jej rozpočtu. Na prekonanie prístupových ťažkostí Európska Komisia vytvorila pre kandidátske krajiny aj rôzne formy predvstupovej pomoci. Druhý pilier je v stave bolestivého zrodu a naráža na geopolitické záujmy dnes jedinej superveľmoci, tretí pilier je ešte stále hudbou budúcnosti.

Do akej Európskej únie teda Slovensko a jej občania vstúpia?

Návrh prezidenta Konventu o budúcej podobe inštitúcií EÚ prináša niektoré novinky, ktoré vyvolali búrlivú nevôľu malých a stredných štátov Európy, ktorí tvoria v Konvente sedemnásť člennú väčšinu, ale aj Európskej komisie. Európsky parlament by mal aj naďalej zohrávať dôležitú úlohu pri prijímaní európskych zákonov. Zachoval by si aj kontrolnú funkciu a právo na to, aby Rada a Komisia s ním konzultovala niektoré kroky, napr. o zahraničnej a bezpečnostnej politike. Európska Rada – summit hláv členských krajín a ich vlád, by mala aj naďalej určovať strategické ciele pre ďalší vývoj európskej integrácie. Kritici nesúhlasia s návrhom, aby na čele Európskej rady bol silný prezident. Úradoval by dva a pol roka a bol by navrhovaný prezidentmi a predsedami vlád členskej dvadsaťpäťky. To by urobilo koniec rotujúcemu predsedníctvu, pri ktorom sa členské krajiny striedajú vo vedení Únie po šiestich mesiacoch. Malé a stredné štáty sú za zachovanie tejto zásady, lebo sa boja, že budú odsunuté

na vedľajšiu koľaj. Sporných bodov je viac. Ak prestane rotovať predsedníctvo, zastaví sa rotácia v Rade EÚ. Prezident Konventu požaduje, aby sa Komisia zoštilhila len na 15 členov, vrátane predsedu. S tým nesúhlasia kandidátske krajiny, ktoré sa domáhajú, aby mali v exekutive každý svojho zástupcu. Giscard d'Estaing sa im snaží vyjsť v ústrety možnosťou, aby jednotliví komisári mali svojich zástupcov, čím by sa mohli dostať do Komisie. V návrhu obsahuje aj nový spôsob hlasovania, keď kvalifikovanou väčšinou by sa rozumela väčšina členských štátov, v ktorých žije aspoň 60% obyvateľov Únie. Úplnou novinkou je návrh na zriadenie Kongresu európskych národov, ktorý by bol však len akýmsi diskusným klubom, ktorý sa zide jedenkrát do roka a vypočuje si z úst prezidenta Európskej rady posolstvo o „stave únie“.

Svoj nesúhlas s návrhom pripravovanej európskej ústavy vyjadril predseda Komisie Romano Prodi slovami: „Som hlboko rozčarovaný, duch Atén bol ťažko zranený“. Ostrá kritika zaznela aj z Európskeho parlamentu. „Je to triumf silných mužov, so spoločnou Európou to nemá nič spoločné. Ide o zmenšenie moci malých štátov, Komisie a Parlamentu“ povedal Elmar Brok z CDU, predseda frakcie európskej ľudovej strany. Viacerí politici sa zhodli, že prezident Konventu chce vybudovať „Rímsku ríšu národa európskeho“.

Názorové nezhody nie sú len medzi veľkými a malými štátmi, ale aj medzi starými a budúcimi členmi únie. Je snaha, či už revíziu strednodobej poľnohospodárskej politiky alebo európsku ústavu schváliť bez účasti nových členov, ešte pred ich vstupom do Únie a postaviť ich tak pre hotovú vec a vylepšiť si svoju pozíciu na ich úkor.

Je pravdepodobné, že v júli príde Giscard d'Estaing na summit EÚ do Solúnu s textom, ktorý bude obsahovať názory oboch táborov. O konečnej podobe ústavy rozhodnú delegáti členských krajín na medzivládnej konferencii, ktorá začne na jeseň tohto roku. Podstatné bude, kedy sa táto konferencia skončí. Kandidáti na členstvo by boli radi, aby sa tak stalo až v roku 2004, keď už aj oni budú členmi Európskej únie a budú môcť tiež hlasovať. O „miesto pod slnkom“ sa zväzda permanentný boj.

Ing. Ivan Milko, PhD., podpredseda Rady NEZES

Ekonomický komentár

Daňová reforma, či útok na sociálnu podstatu?

Vstup do daňového systému sa vždy dotýka buď celej alebo podstatnej časti obyvateľstva. Vlády sa usilujú vstúpiť do štruktúry daňového systému obyčajne na začiatku svojho funkčného obdobia. Vychádzajú z toho, že každý vstup do daní je rizikom. Na zmenu daní vždy citlivo reaguje voličská základňa. Politické strany kalkulujú

s tým, že ak by na zmeny negatívne reagovala väčšina voličskej základne, potom počas ďalších rokov volebného obdobia emócie vyvolané daňovými zmenami sa stratia alebo sa zmiernia.

Pripravovaný vstup vlády Slovenskej republiky do daňového systému patrí do kategórie zásadných zmien. Aj keď sa nemení systém daní, ale výrazne sa menia sadzby daní a štruktúra zaťaženia daňami.

Daňový systém je veľmi silný nepriamy nástroj vlády na zabezpečenie bezpečnosti a obrany a na reguláciu sociálnych a ekonomických procesov. Problémy bezpečnosti a obrany nie sú predmetom sporu. Spor sa vedie len o výške prostriedkov, ktoré bezpečnosť a obrana vyžadujú. Inak je to s problémami regulácie sociálnych a ekonomických procesov. Tu je prístup vlády podmienený orientáciou strán, ktoré vládu vytvárajú. Pravicové strany sú za znižovanie angažovanosti štátu v sociálnej a ekonomickej sfére. Zodpovednosť za dopady v týchto sférach prenášajú na trhový mechanizmus ako na spasiteľa. Svetová ekonomika sa už mnohokrát presvedčila, že to nie je tak. Ale vlády sú len zriedkavo poučiteľné. Tým, ktoré sú poučiteľné sa hovorí – osvietené. Takých prípadov je málo, ale existovali a zohrali významnú úlohu.

Prístup k zmene daňového systému sa musí voliť podľa toho, aké funkcie plní. Daňový systém plní viac funkcií. Hlavné sú tri. Je zdrojom príjmov pre štátny rozpočet a rozpočet samospráv, plní prerozdeľovaciu funkciu a tým súčasne zmiernuje sociálne rozdiely, ako dôsledok fungovania trhového mechanizmu a je aj nástrojom stimulácie podnikateľských subjektov.

Náš súčasný daňový systém neplní dokonale ani jednu z uvedených funkcií. Reforma by mala prispieť k tomu, aby uvedené funkcie, ako aj ďalšie, plnil dokonalejšie. Otázkou je, či pripravované zmeny tento problém zdokonalenia riešia. K tomu sa pokúsim vyjadriť svoj vlastný názor. Limitovaný rozsah tohto príspevku umožňuje len naznačiť okruh vybraných problémov.

Prvou výhradou voči súčasnému systému je, že dane v porovnaní s inými štátmi výrazne zaťažujú podnikateľské subjekty. Aká je skutočnosť? Na základe údajov pre schválený štátny rozpočet na rok 2003 zaťažuje prvý okruh daní (čisté dane) hrubý domáci produkt 20,3 %. Vráťane druhého okruhu (príspevky do verejnoprávnych fondov) je to 34,0 %, a to je pod priemerom štátov, ktoré sú členmi Európskej únie.

Znížením daňového zaťaženia podnikateľských subjektov sa má podporiť ich snaha o posilnenie kapitálového dovybavenia.

Svetová ekonomika disponuje skúsenosťami, podľa ktorých plošná aplikácia ľubovoľného nástroja neprináša očakávané výsledky. Na základe dobrých skúseností iných ekonomík, osobitne USA z 80. rokov minulého storočia, neodporúčam znížiť súčasnú sadzbu dane zo zisku na úrovni 25 %, ale oslobodiť, čiže uplatniť nulovú sadzbu na zisk alebo jeho časť, ak sa preukázateľne použije na tvorbu nových progresívnych pracovných miest alebo na nákup nových moderných technológií. Zainteresovanosť, ak má

byť úspešná, musí byť vždy cielená. V navrhovanom riešení nulových sadziieb dane sa cieľ nerozplynie. Rozširovanie nových technológií a nových pracovných miest, ktoré zabezpečia rast produktivity práce musí byť prioritou vlády. Už známy anglický filozof Hobbes odporúčal, aby sa nadmerná spotreba zdaňovala a cnosť (úspora) pre budúcnosť (investície) odmeňovala.

Zníženie daňového zaťaženia príjmov zamestnaného obyvateľstva je pri súčasnej príjmovej situácii vítané. Avšak presun daňového zaťaženia na nepriame dane situáciu pre podstatnú časť obyvateľstva nezlepší, ale zhorší. Zjednotením sadzby DPH, tzn. zvýšením zníženej sadzby zo 14 % na 20 %, budú negatívne postihnuté hlavne sociálne slabšie vrstvy obyvateľstva, kam patria dôchodcovia, poberatelia podpory v nezamestnanosti, nezamestnaní, ktorí padli do sociálnej siete a všetci zamestnaní, ktorí majú nižší mesačný príjem ako je priemerná mzda. Táto skupina predstavuje viac ako 70 % obyvateľstva. Domácnosti v uvedených kategóriách vydávajú na komodity, ktoré patria v súčasnosti pod zníženú sadzbu DPH, cca 60-70 % celkového príjmu. Ak sa k tomu pripočíta aj nárast cien, potom z toho vychádza, že navrhovatelia tohto opatrenia nevnímajú reálne skutočnú sociálnu situáciu podstatnej časti obyvateľstva.

Zrušením zníženej sadzby DPH sa zaradíme z členov EÚ k Dánsku, ale Dánsko má s nami neporovnateľne inú ekonomickú a sociálnu situáciu. Zavedenie jednotnej sadzby DPH v súčasných podmienkach je prejavom úplného odtrhnutia navrhovateľov zmien daňového systému od súčasných podmienok. Každá reálne uvažujúca vláda musí vždy vnímať príjmovú situáciu obyvateľstva a cenovú úroveň. Tento vzťah veľmi pozorne sledovali aj všetky vlády za bývalého režimu, keď vláda nebola závislá na mienke voličskej základne, hlavne jej významnej časti sociálne slabších vrstiev obyvateľstva, čiže väčšiny obyvateľstva.

Ak sa umožní, aby samospráva obce mala možnosť upraviť sadzby dane z nehnuteľnosti podľa potrieb rozpočtu obce, uvoľní sa tým ventil nezodpovednosti za správu vecí obcí, lebo určite nie ojedinele to budú starostovia a obecné zastupiteľstvá využívať (zneužívať).

Výsledok daňovej reformy bude jednoznačný. Tí, ktorí majú veľa, budú mať viac, ktorí majú málo, budú mať menej. Tí, ktorí majú veľa, ak by zdroje navyše využili produktívne na skvalitnenie alebo rozšírenie vlastného hmotného investičného majetku, by predsa len prispeli k zlepšeniu ekonomickej situácie. Ale podľa doterajších skúseností, keďže väčšina majetku je v cudzích rukách, dúfať v také správanie väčšiny súčasných vlastníkov by bolo naivné.

Za spravodlivý daňový systém sa považuje taký, ktorý je založený na schopnosti platiť dane. To znamená, že spravodlivejšie sú priame dane, preto by sa nemalo presúvať ďalšie daňové zaťaženie na nepriame dane.

Za úspešnú daňovú reformu sa všeobecne považuje taká, ktorá priniesie úžitok väčšine platcov dane. Pripravovaná daňová reforma takou nebude.

Prof. Ing. Michal Baránik, PhD.

Klubová činnosť

Diskusné fórum k Štátnej doktríne SR

Naším čitateľom sme priniesli v predchádzajúcom čísle Siločiar (Máj 2003 – pozn. redakcie) návrh štátnej doktríny SR aj s krátkym komentárom profesora Ábela Kráľa, ktorý je autorom základného návrhu štátnej doktríny.

Na základe pozitívnych ohlasov v Rade NEZES sa uskutočnilo 28. mája 2003 v priestoroch Centra ďalšieho vzdelávania Ekonomickej univerzity v Bratislave diskusné fórum na tému „Štátna doktrína SR“. Na tomto fóre sa zúčastnili nielen členovia Rady NEZES a radoví členovia, ale privítali sme aj zástupcov médií a tiež zahraničného host'a – tajomníka Veľvyslanectva Ruskej federácie na Slovensku, P. N. Bobkova.

V úvode sa všetkým zúčastneným prihovril predseda NEZES Ing. Ladislav Lysák, DrSc. Vysoko vyzdvihol zmysel a nevyhnutnosť prijatia doktríny pre Slovenskú republiku, ktorej takáto koncepcia zatiaľ chýba. Ocenil prácu profesora Ábela Kráľa, ktorý v ďalšej časti diskusného fóra uviedol znenie štátnej doktríny a vyslovil sa za potrebu prijatia tohto dokumentu na celonárodnej úrovni. Vyjadril názor, že dokument tak závažného charakteru, akým štátna doktrína nepochybne je, by sa mal stať súčasťou ďalšej stratégie vývoja slovenského národa nielen izolovane na vlastnom území, ale aj ako národa, ktorý je, resp. bude, súčasťou zjednotenej Európy. Prijatie štátnej doktríny, ktorej ústrednou myšlienkou je podpora duchovného a vzdelanostného rozvoja a podpora blahobytu súčasného moderného slovenského národa v duchu stáročných tradícií Slovenska, zároveň znamená nielen pokračovanie týchto tradícií, ale tiež predpoklad na obohatenie európskej kultúry a vzdelanosti slovenským duchom.

Okrem vysvetlenia koncepcie štátnej doktríny vyzval profesor Ábel Kráľ všetkých prítomných, aby vyjadrili svoje názory na predložený návrh štátnej doktríny SR. Na diskusiu predložil aj ďalšiu závažnú otázku, ktorá sa týkala možnosti prezentácie štátnej doktríny verejnosti tak, aby vyvolala celonárodnú verejnú diskusiu. Všetky tieto otázky a odpovede na ne boli prezentované v rozsiahlej rozprave (14 účastníkov). Väčšina účastníkov sa zhodla na tom, že jednou z najlepších možností je prezentácia štátnej doktríny na celosvetovej sieti internet, a to hlavne prostredníctvom rôznych diskusných fór, ktoré na internete existujú. Zazneli tiež návrhy zaangažovať do prezentácie doktríny aj prezidenta republiky, ako hlavného predstaviteľa Slovenskej republiky. Okrem toho bolo odporúčané, aby sa vykonali všetky kroky vedúce k osvojeniu si tohto dokumentu predstaviteľmi politických strán, vlády, parlamentu a mimovládnych organizácií.

Ďalším podnetným návrhom bola myšlienka uskutočnenia konferencie o štátnej doktríne SR.

Okrem návrhov na širšiu prezentáciu štátnej doktríny verejnosti odzneli v rámci diskusie aj viaceré návrhy, či pripomienky, týkajúce sa samotného obsahu doktríny. Tieto pripomienky vytvárajú predpoklad na dopracovanie štátnej doktríny do finálnej podoby.

V záverečnej časti profesor Kráľ sformuloval hlavné návrhy a pripomienky, ako aj možnosti presadenia sa doktríny na verejnosti, ktoré odzneli počas diskusie a poďakoval sa všetkým prítomným, ktorí vystúpili v diskusii, za ich cenné rady a pripomienky.

Red.

Medzinárodné politické vzťahy

Rozvojové ciele milénia (MDGs)

Na Summit milénia v septembri 2000 potvrdili členské štáty OSN svoje odhodlanie zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj a odstránenie chudoby v celosvetovom merítku. Rozvojové ciele milénia (*Millennium Development Goals*), vychádzajúce z medzinárodnej diskusie posledného desaťročia a formulované v Deklarácii milénia OSN, sú vyjadrením tohto úsilia. MDGs boli všeobecne prijaté ako hlavný rámec pre meranie pokroku a rozvoja.

Osem rozvojových cieľov milénia zahŕňa 18 konkrétnych, prevažne kvantifikovateľných cieľov (*targets*), na meranie ktorých zavádza 48 ukazovateľov. Údaje pre výpočet ukazovateľov poskytujú oficiálne štatistiky a prieskumy, vykonávané samotnými krajinami alebo medzinárodnými agentúrami. V niektorých prípadoch však nedostatok údajov limituje možnosti pre monitorovanie pokroku. Nasleduje výpočet jednotlivých cieľov spolu s ich *targets*:

- 1. Odstránenie extrémnej chudoby a hladu.** Cieľom je do roku 2015 znížiť na polovicu počet ľudí, ktorí majú na deň v prepočte menej ako 1 USD a tých, ktorí trpia hladom. Týka sa to viac ako miliardy ľudí predovšetkým v krajinách subsaharskej Afriky, Latinskej Ameriky a Karibiku, tiež časti Európy a Strednej Ázie.
- 2. Dosiahnutie všeobecného základného vzdelania.** Cieľom je do roku 2015 dosiahnuť, aby každé dieťa mohlo ukončiť základnú školu. Približne 113 miliónov detí nenavštevuje školu.
- 3. Podpora rovnosti pohlaví a posilnenie žien.** Cieľom je odstránenie nerovností v primárnom a sekundárnom školstve do roku 2005 a na všetkých ostatných úrovniach do roku 2015. Dve tretiny negramotných predstavujú ženy a miera zamestnanosti žien dosahuje dve tretiny zamestnanosti mužov. Podobne aj

zastúpenie žien v riadiacich funkciách alebo v politike je príliš nízke.

- 4. Zníženie detskej úmrtnosti.** Cieľom je do roku 2015 o dve tretiny znížiť úmrtnosť u detí do 5 rokov veku. Každoročne umiera takmer 11 miliónov detí, ktoré ešte nedosiahli vek piatich rokov, a to prevažne na vyliciteľné choroby.
 - 5. Zlepšenie zdravia matiek.** Cieľom je znížiť o tri štvrtiny počet matiek umierajúcich pri pôrodoch.
 - 6. Boj s HIV/AIDS, maláriou a ďalšími chorobami.** Cieľom je do roku 2015 zastaviť a obrátiť šírenie HIV/AIDS, výskyt malárie a ďalších chorôb. Napriek tomu, že celosvetovo žije nakazených vírusom HIV viac než 40 miliónov ľudí, skúsenosti z krajín ako Brazília, Senegal, Thajsko alebo Uganda ukazujú, že šírenie HIV sa dá zastaviť.
 - 7. Zabezpečenie environmentálnej udržateľnosti.** Cieľmi sú integrácia princípov trvalo udržateľného rozvoja do národných stratégií a politik a obrátenie úbytku environmentálnych zdrojov; do roku 2015 na polovicu znížiť počet ľudí bez prístupu k nezávadnej pitnej vode; a do roku 2020 dosiahnuť výrazné zlepšenie v životných podmienkach aspoň 100 miliónov obyvateľov slumov. V súčasnosti viac než jedna miliarda ľudí nemá prístup k nezávadnej pitnej vode a viac než dve miliardy trpia chýbajúcou sanitáciou.
 - 8. Rozvinutie globálneho partnerstva pre rozvoj.** Cieľmi sú dosiahnutie takého rozvoja otvoreného obchodného a finančného systému, ktorý národne a medzinárodne stimuluje k dobrému riadeniu (*good governance*), rozvoju a znižovaniu chudoby; adresovanie špecifických požiadaviek najmenej rozvinutých krajín a malých ostrovných rozvojových štátov; zrozumiteľne sa vysporiadať s dlhovými problémami rozvojových krajín; poskytnúť mládeži dôstojnú a produktívnu prácu; v spolupráci s farmaceutickými spoločnosťami poskytnúť rozvojovým krajinám prístup k dostupným základným liekom; a v spolupráci so súkromným sektorom sprístupniť výhody plynúce z nových technológií – najmä informačných a komunikačných technológií. Mnoho rozvojových krajín vynakladá viac prostriedkov na splácanie dlhov než na sociálne výdavky.
- Patronátom nad monitorovaním a koordinovaním MDGs bola poverená Rozvojová skupina OSN, na čele ktorej stojí Mark Malloch Brown, generálny správca Rozvojového programu OSN. MDGs sa stali integrálnou súčasťou prakticky každej práce OSN na celom svete. V roku 2002 sa MDGs stali stredobodom pozornosti na dvoch kľúčových globálnych konferenciách – na Medzinárodnej konferencii o financovaní rozvoja (FfD) v mexickom Monterrey v marci 2002 a na Svetovom summite o trvalo udržateľnom rozvoji (WSSD) v juhoafrickom Johannesburgu na prelome augusta a septembra. Monterrey sa stalo významným fórom pre vytváranie globálnych partnerstiev, mobilizujúcich zdroje pre priority rozvoja, vrátane MDGs. V Johannesburgu došlo k vytýčeniu novej agendy, stratégií a partnerstiev pre

zabezpečenie pokroku smerom k napĺňaniu MDGs a ostatných rozvojových cieľov.

Ing. Michal Sedlačko, interný doktorand FMV EU

Osobnosti

Prof. Ing. Július Pázman

sa významne zaslúžil o formovanie slovenského finančníctva i vysokého školstva. Narodil sa 7. septembra 1907 v Hodruši-Hámre v okrese Žiar nad Hronom. Po základnom vzdelaní v rodnej obci a štúdiu na reálnom gymnáziu v Banskej Štiavnici absolvoval v r. 1929 štúdium na pražskej Vysoké škole obchodnej a v r. 1932 na Institut Financier v Paríži, kde zastával aj funkciu predsedu spolku československých študentov a v Londýne sa potom ďalej zdokonaľoval v anglickom jazyku.

Ako komerčný inžinier pracoval od r. 1934 v Národnej banke československej v Prahe v oddelení pre platobný styk s cudzinou a neskôr v jej filiálke v Tepliciach. Získané pracovné skúsenosti potom od roku 1939 uplatnil v novovzniknutej Slovenskej národnej banke v Bratislave, v ktorej ho guvernér Imrich Karvaš poveril riadením devízového odboru. Spolu s guvernérom banky a s riaditeľom úverového odboru Jozefom Trnovcom spolupracoval na úsilí o oslabenie ekonomického a finančného tlaku Nemecka na Slovenskú republiku a podieľal sa na znížení obchodného obratu s Nemeckou ríšou a na vyhľadávaní nových možností zvýhodniť Slovensko v obchodovaní.

Ing. Pázman si uvedomoval nesmierny význam odborného vzdelávania mládeže pre štát a celú spoločnosť a preto venoval veľkú časť svojho života rozvoju odborného školstva na Slovensku a pedagogickej činnosti. Už v r. 1940 stál pri zrode bratislavskej Vysoké školy obchodnej (VŠO), v ktorej zastával súčasne funkciu úradujúceho podpredsedu kuratória i funkciu správcu Ústavu hospodárskeho číselníctva. Ako člen profesorského zboru i skúšobnej komisie presadzoval zásadu, že odborníkov majú na vysokých školách vychovávať hlavne ľudia z praxe a sám prednášal na VŠO účtovníctvo a založil odbornú disciplínu ekonomických rozborov. Po dvanásťročnom pôsobení v Národnej banke sa znova vrátil na VŠO (neskôr VŠE), v r. 1948 – 1949 vykonával funkciu rektora a neskôr prorektora školy a v r. 1953 – 1956 bol dekanom výroboekonomického fakulty. Aj po odchode do dôchodku v roku 1972 naďalej spolupracoval s Výskumným ústavom finančnej a úverovej sústavy na finančných analýzach, pričom usiloval o zjednodušenie čs. finančnej sústavy. Bol autorom 10 publikácií (napr. Devízové hospodárstvo, Bratislava 1940) a množstva vysokoškolských skrípt a odborných článkov.

Prof. Pázman bol v r. 1945 členom vládnej komisie pre oprávnené kritizovanú „menovú reformu“, v ktorej sa

znehodnotená česká protektorátna koruna (K) „zjednotila“ s plnohodnotnou slovenskou korunou (Sk) do jednotnej Kčs v pomere 1:1 (hoci reálny kurz oboch mien bol vtedy na trhu v pomere 5:1 až 7:1 v prospech slovenskej koruny!) a bol v r. 1946 – 1947 čs. viceguvernérom Medzinárodného menového fondu. Obdržal vyznamenanie Za zásluhy o výstavbu (1967) a Zlatú medailu VŠE (1972). Dožil sa veku 75 rokov a umrel v roku 1982.

Július Handžárik

Mladí a veda

K efektívnejšej tvorbe podnikateľských projektov

Ekonomický rast a rozvoj je vo všetkých vyspelých ekonomikách podmienený podnikateľskou aktivitou. Nie je to inak ani v SR. Napriek tomu podnikateľské podmienky v SR tomu nezodpovedajú. Ide o to, že vo veľkostnej štruktúre našich podnikov a v ich činnosti sú výrazne sa prejavujúce nedostatky v platnej legislatíve a v podnikateľských pravidlách vôbec. Táto situácia nachádza svoj odraz v spomalení ekonomického rastu, v nedostatočnej tvorbe dôchodkov a vo vysokej miere nezamestnanosti. A tak sa zdá, ako by sme si neuvedomovali, že životná úroveň v štáte závisí od toho, čo sa vyrobí. Žiadna ekonomika totiž nefunguje, keď nedosahuje stále nové rekordy vo výrobe, v dôchodkoch a v zamestnanosti, pretože **životná úroveň krajiny závisí na schopnosti jej podnikateľov vyrábať statky a služby.** V základe toho je mať začo, a teda priorita ekonomiky. Preto si práve táto oblasť vyžaduje vnútornú integráciu všeobecného úsilia občanov SR. Mala by odstrániť všetky blokačné faktory efektívneho rozvoja podnikateľských aktivít, ktoré možno rozdeliť, ako potvrdzuje ekonomický vývoj, na:

- makroekonomické a
- mikroekonomické.

Makroekonomické blokačné faktory súvisia s tvorbou priaznivého makroekonomického podnikateľského prostredia, kreovaného spravidla tromi zložkami. Patrí sem:

- legislatívne normovaný štátny poriadok (zákony, písané právo, nariadenia, zvykové právo a pod.),
- sústava neformálnych spoločenských noriem a zásad správania (morálka spoločnosti),
- politický systém, ktorý je schopný plnenie uvádzaných noriem podporiť prostredníctvom napr. vlastníckych práv a noriem, podľa ktorých prebieha výroba, výmena atď.

Mikroekonomické blokačné faktory možno u nás previesť na spoločného menovateľa, ktorým je absentovanie podnikateľských skúseností a praxe v dôsledku čoho naši podnikatelia nedostatočne zvládajú tak ekonomické ako aj mimoekonomické – etické problémy efektívneho podnikania.

Z uvedeného vyplýva, že s rozvojom efektívneho podnikania a podnikateľských aktivít v SR súvisí celá plejáda otvorených otázok makro- i mikroekonomického charakteru, ktoré, ako potvrdzuje vývoj, nachádzajú koncentrovaný odraz v nedostatočnej profesionálnej úrovni predkladaných podnikateľských projektov. A to tak vo vnútri ekonomiky (vnútorné), ako aj vo vzťahu k čerpaniu predvstupových fondov do EÚ (vonkajšie). Prítom práve dobré projekty vo veľkej miere podmieňujú efektívnosť výslednej podnikateľskej činnosti s dosahom na celkovú výkonnosť a konkurencieschopnosť ekonomiky SR. Z tohto aspektu slovenská spoločnosť stojí tiež pred strategickou úlohou transformovať prostredníctvom podnikateľských projektov svoju technologickú štruktúru, aby sa zvýšila jej výkonnosť na takú úroveň, ktorá jej umožní efektívne sa začleniť do medzinárodnej deľby práce s hospodársky vyspelými krajinami, najmä však do EÚ. To si vyžaduje, aby sa podnikateľské projekty zostavovali v dvoch nadväznostiach (makro a mikro).

Z hľadiska makroekonomického by mali projekty obsahovať zreteľné väzby na makroekonomické prostredie cez analýzu trhu a konkurencie vo všeobecnosti, vrátane väzieb na životné prostredie.

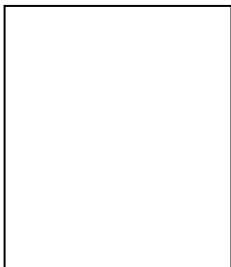
Z hľadiska mikroekonomického by v projektoch mali byť docenené poznatky z konjunkturálnej informatiky a previazaná analýza odbytovej, nákladovej a výnosovej situácie. Výnosová analýza by mala byť pritom uskutočnená modernými výpočtami ekonomickej efektívnosti a zavŕšená podnikovým ratingom (Corporate Rating). Súčasné, prevažne verbálne, zdôvodňovanie podnikateľských projektov by tak mala nahradiť dôsledná kvantifikácia ich ekonomickej efektívnosti vo všetkých zásadných makro- i mikro-súvislostiach a ich objektívnosť by malo doceniť či potvrdiť ratingové ohodnotenie.

Ing. Erik Kotlán, doktorand NHF EÚ

Z podnikateľskej sféry

Certifikácia výrobkov a ochrana dokumentov pred vstupom do EÚ

Každý deň sa stretávame s rôznymi materiálmi, ktoré sú viac či menej dôležité pre náš život. V tejto uponáhľanej dobe ani nevnímame, koľko z týchto materiálov má určitú vypovedaciu hodnotu, snáď s výnimkou bankoviek, ktoré denne

používame. Ale i tu by sme asi zaváhali, keby sme mali určiť, koľko ochranných znakov majú jednotlivé bankovky. I osobné doklady sú čoraz viac chránené proti zneužitiu.

Ochranou dokumentov i cenín sa zaoberalo ľudstvo po celé stáročia. Od podpisovania listín a pečatenia listín, až po najmodernejšie technológie hodné počítačového veku. I v tomto období vyspelej počítačovej technológie je potrebné dokumenty chrániť ešte dôraznejšie. Pri dnešných možnostiach skenovania, kopírovania a farebnej tlače, je niekedy potrebné využiť i viacej ochranných prvkov. V posledných rokoch verejnosti najviac utkveli v pamäti holografické znaky na osobných dokladoch, kde na časť fotografie a dokladu je prilepený hologram na tenkej kovovej fólii. Jedná sa o technologický pokrok, ale ako väčšina týchto ochranných prvkov, chráni doklad iba povrchovo. Môžete mať pečiatku na doklade až po spomínaný hologram a doklad môže byť falošný. O tom, akí sú niektorí podnikatelia podnikaví, sme sa mohli presvedčiť hlavne v období, kedy Lignotesting š.p.o. Bratislava vydával rozhodnutia o dovoze nábytku na prieskum trhu, kde boli jasne stanovené počty výrobkov. Nakoľko počty povolených kusov stanovené rozhodnutím o dovoze boli malé, avšak dopravný prostriedok dovážajúci uvedené tovary požadoval „vyťaženosť“, objednávateľ využil celú plochu dopravného prostriedku a doviezol namiesto povolených počtov kusov aj 10-násobok. V doklade spravili kde-tu úpravy. Obdobne boli robené úpravy i do certifikátov a z toho dôvodu sme začali uvažovať o ochrane vydávaných dokladov, aby žiadatelia o posúdenie zhody mali istotu, že ich certifikát nemôže niekto zneužiť úpravou textu.

So žiadosťou sme sa obrátili na bratislavskú spoločnosť INES SOFT a. s., nakoľko z prieskumu sme zistili, že ochrana dokladov je zavedená v niektorých orgánoch štátnej správy už od roku 1996. A to bola výzva skúsiť tento systém i v oblasti skúšobníctva. Okrem chránenia certifikátu povrchovo-reliéfnou pečiatkou a podpisom vedúceho autorizovanej osoby SKTC – 129 sme prešli k ochrane obsahu certifikátu.

Chránenie obsahu dokumentov zaručuje technológia bezpečných dokumentov pod názvom INFOMARK. U tejto technológie je chránená celá informácia alebo aj prídavná informácia a jej elektronický podpis v rozsahu až niekoľkostranového dokumentu. Informácia sa skrýva v pozadí podkladu za písmenami alebo grafikou dokumentu v podobe jemnozrnného rastra, ktorý je voľným okom sotva rozlíšiteľný. Samotná tlač textu nie je narušená rastrom a je bežne čitateľná. Čo nie je čitateľné je možnosť zašifrovať do podkladu utajenú služobnú informáciu, ktorá nie je prístupná ani všetkým užívateľom programu, len držiteľovi špeciálneho šifrovacieho kľúča a tak ďalší spracovatelia ani nemajú tušenie o jej prítomnosti vo vytlačnom texte. Veľkou prednosťou tejto softwarovej technológie je používanie bežne dostupnej výpočtovej techniky s laserovou tlačiarňou i bežného kancelárskeho papiera. Podstatnou vlastnosťou tejto technológie je odolnosť proti poškodeniu dokumentu. Môže byť úplne poškodených alebo chýbajúcich až 25 % dokumentu bez narušenia plnej

funkčnosti a úplnosti chráneného dokumentu, čo v našom prípade sú hlavne certifikáty, rozhodnutia a záverečné protokoly. Naša autorizovaná osoba SKTC – 129 využíva základný program, ale je i niekoľko aplikačných nadstavieb softwaru technológie INFOMARK, napr. kódovaný raster do rôznych obrazcov od štátneho znaku až po znak autorizovanej osoby.

Naši pracovníci pri inšpekciách alebo preverovaní pravosti certifikátov využívajú počítač a scanner A4. Celá technológia využíva vysoko bezpečné metódy kryptológie, odolnosti proti poškodeniu, či úmyselnému alebo neúmyselnému, a najmä bezpečných metód tvorby a uchovania na miestach autorizovaného vzniku chráneného dokumentu. Dokument je rovnako čitateľný pre pracovníka ako i pre počítač a má právne postavenie uznávaného dokumentu i v súdnych sporoch. Stačí len vložiť dokument do scanneru a ani nie za minútu je dokument formátu A4 zosnímaný a vyhodnotený. Ak sú v dokumente pozmenené údaje, pracovník vyhodnocujúci dokument má zobrazený dokument na monitore s vyznačením miest, kde došlo k pozmeneniu údajov. Vyhodnotenie dokumentu prebieha so 100 % istotou.

V Lignotestingu š.p.o., SKTC – 129 Bratislava už dva roky využívame ochranu záverečných dokumentov pomocou technológie INFOMARK. I keď do rozbehu tejto technológie sme museli investovať pár tisíc korún, neľutujeme tento počin, nakoľko zákazník má istotu, že má doklady, ktoré sa nedajú sfalšovať bez toho, aby nebolo možné overiť ich pravosť za pár minút bez naháňania súdnych znalcov a zvýšených výdavkov na overovanie dokladov.

doc. Ing. Ján Král, PhD., riaditeľ SKTC 129-VÚPC, a.s.,
Lignotesting

Aká je pozícia európskych a štátnych normatívnych dokumentov?

Európske právo (acquis) je systém právnych noriem Európskych spoločenstiev (ES), právnych noriem Európskej únie (EÚ) a noriem neprávneho charakteru, na základe ktorých bol dosiahnutý terajší stav európskej integrácie. Treba ale rozlišovať medzi právom EÚ a ES.

Právo EÚ sa skladá z: *Primárneho práva* (Zmluva o EÚ, Maastricht 1992 a Zmluva z Nice – 2000); *Sekundárneho práva*, ktoré tvoria právne akty v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a tiež z oblasti policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach a *Všeobecných právnych zásad a zmluvných prameňov práva*, napr. Schengenské právo a pod.).

Právo ES (acquis communautaire) tvoria: *Primárne, Sekundárne právo, Rozhodnutia Súdného dvora Európskych spoločenstiev v Luxemburgu, Všeobecné právne zásady a Zmluvné pramene práva*.

Dôležité je uvedomiť si, že Právo ES má prednosť pred právom členského štátu a že má priamy účinok v práve členského štátu (platí bez pomoci iného právneho predpisu).

V rámci **Konventu o budúcnosti EÚ** sa pripravuje zlúčenie a vytvorenie spoločného práva Európskej únie. To by malo prispieť k značnému zjednodušeniu doteraz značne neprehľadného systému európskeho práva.

Po tomto náznaku pozície *európskeho práva* chceme dať priestor najmä informáciám a poznatkom z oblasti technicko-ekonomických, prípadne i ďalších druhov euronormiem.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc., predseda NEZES

Euronormy a Slovensko

Necelý rok pred predpokladaným vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie považujeme za náležité otvoriť v SILOCIARACH *osobitnú rubriku EUONORMY*. Ukazuje sa totiž, že na jednej strane sú tu prehlásenia, že naše normy už sú na 70-80 % prerobené na euronormy a väčšinou ide o nenávratné procesy (P. Csáky) a na strane druhej upozornenia aj zo strany EÚ a aj kompetentných inštitúcií SR o nutnosti koncentrovať pozornosť na túto oblasť, kde existuje veľa nejasností. K ich objasňovaniu chceme, za pomoci odborníkov, skromnou mierou prispieť aj na stránkach nášho časopisu.